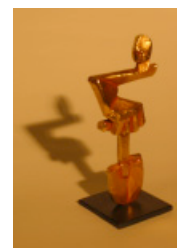

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 juni skall vara FGJ tillhanda 9 september, kl.17.00

Bidrag publicerade 1 juli-31 dec skall vara FGJ tillhanda 10 januari, kl. 17.00

För varje inlämnat bidrag tas det ut en avgift på 250 kronor. Detta betalas in senast samma dag som bidragen ska vara inlämnade till pg: 618 45 04 - 6 Döp betalningen med rubriken på det inlämnade bidraget. Om betalning inte kommer in till FGJ diskvalificeras bidraget.

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
Tidskrift
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS.) (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
Marcus Derland, Anders Elghorn
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
Gunilla Ericsson (arbetsledare)
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
Januari 2011, februari 2011, Maj 2011.
VAR PUBLICERADES JOBBET?
Dagens Arbete
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER)
<i>I del ett avslöjade vi hur Arbetsförmedlingen skickar praktikanter till livsfarliga jobb. Hur praktikanter Håkan fick ett träd över sig och dog. Och hur olyckorna göms och glöms bort i arbetskadestatistiken. I del två granskade vi usla löner och villkor i FAS 3. I del tre avslöjade vi hur nystartsjobbare skickas till en bastufabrik med livsfarliga maskiner, miljoner i skatteskulder och hundratals betalningsanmärkningar. En bastutillverkare som bjuds på billig arbetskraft och dessutom fått draghjälp av Alliansen, kändisar och TV 4-produktioner.</i>
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
<i>Vad vi känner till har ingen tidigare berättat om hur praktikanter skickas till livsfarliga jobb. Olyckor som kan leda till krossade ben och stympade kroppsdelar. I värsta fall dödsfall. Ingen visste omfattningen. Officiell statistik finns bara för de med "riktiga" jobb, var myndigheternas försvar. Praktikanter står långt ned på samhällsstegen. De har ofta ingen egen röst. Vi var bland de första att berätta om det systematiska utnyttjandet av människor i FAS 3, som sen blev en följetong i medierna vintern/våren 2011. För nystartsjobbare bjuder Arbetsförmedlingen på arbetsgivaravgiften. Vi visade på en arbetsgivare som trots stora skulder till staten och omfattande brister i yttre miljö och arbetsmiljö ändå fick ta del av stödet.</i>
HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?
<i>Vi ville undersöka om det är vanligare att praktikanter råkar ut för olyckor. Då upptäckte vi att de inte ens finns med i statistiken. När det gällde FAS 3 fick vi tips från läsare. Bastuföretaget sprang vi på när vi jobbade med olyckorna bland praktikanter. Vi anade att det kunde bli ett bra eget "knäck" och sparade det.</i>
VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?
<i>För att få ut olycksstatistiken var vi själva tvungna att sammanställa siffror som fanns på Arbetsmiljöverket, AV, men som ingen brytt sig om att bearbeta. Vi granskade fem år bakåt i tiden. Olyckorna fanns dolda i systemet. Vi hittade dem och gick igenom 1882 olyckor och valde ut de allvarligaste. Vi begärde sedan ut</i>

underlag från AV för de utvalda olyckorna. AV "maskade" identiteterna på praktikanterna som skadat sig. I flera fall kom vi runt AV:s sekretess genom begära ut handlingar från Kammarkollegiet, där de olycksdrabbade praktikanterna är försäkrade. När det gällde Håkan Altin, som dog av ett fallande träd, så var han inte registrerad som dödsolycka i statistiken eftersom han avled först sex veckor efter olyckan, på sjukhus. Han var en av alla olyckor i statistiken. Men när vi gick igenom de 1882 olyckorna hajade vi till när det stod att han fått skador i bål, mage och armar osv. När vi begärde ut underlaget glömde AV att "maska" hans namn. Vi googlade och fick upp en Håkan i Gävle på en blogg. Det stod att han avlidit av en olycka i skogen. Bloggen drevs av hans styvdotter. Via henne fick vi kontakt med Håkans biologiska döttrar varav den yngsta bodde i Norge och den andra reste runt i Australien. Vi lyckades boka in intervju med den yngre och fick fatt i den äldre efter många dagars letande. Vi skickade ut en australisk frilansfotograf och gjorde intervjun via Skype. Då olyckan skedde året innan och AV lagt sekretess på sin utredning och polisen inte ville berätta något gick vi vidare med vittnen vi hört skulle finnas. Olyckan inträffade vid en brukshundsklubb. Två kvinnor som tränade sina hundar var först på plats. Via brukshundsklubbens styrelse skickades ett mejl ut till alla klubbens medlemmar med en efterlysning. Det tog en vecka sedan fick vi napp. Nu hade vi ögonvittnen och kunde beskriva vad som hände när Håkan fick trädet över sig. Vi lyckades även få ut AV:s sekretessbelagda olycksutredning då vi kom på att den skickats till Gävle kommun och då blivit en allmän handling. Vi använde också andra källor som vi inte kan avslöja.

Vid avslöjandet av bastuföretagaren begärde vi ut alla tingsrättsdomar på företagaren, drygt 40 stycken. Också inspektioner från Arbetsmiljöverket och Skellefteå kommun. Vi pratade med en mängd källor, säkert 30-40 stycken. Träffade också ett antal av dem. Flera av bilderna som publicerades fick vi av källor men också via Skellefteå kommun som gjort inspektioner på arbetsplatsen. Vi lyckades även få fram en bild på Maud Olofsson bastutunna via en centerpartists blogg. Som tur var tog vi en skärmdump av sidan eftersom bilden försvann från bloggen efter att vi ställt frågor om bastutunnan till ministerns pressekreterare (vilket kan ha varit en tillfällighet, men vi hade iaf bilden).

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

Internet; bloggar, facebook, sökmotorer. Myndigheter; inspektörer, poliser, tjänstemän hos Arbetsförmedlingen, Kammarkollegiet, kommuner och Arbetsmiljöverket. Också flera fackliga ombudsmän och skyddsombud. TV 4-produktioner. Riks- och lokalpress. En stor mängd anonyma källor.

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

Arbetsmarknadsministern Hillevi Engström vägrade svara på våra frågor. Vi blev lovade en intervju om ministern fick tillgång till vårt bakgrundsmaterial. För att vara tillmötesgående skickades excellfilen med de 1882 olyckorna till ministerns pressekreterare, vi fick ändå ingen intervju utan en skriftlig kommentar. Ytterligare ett problem var att Arbetsmiljöverket, AV, inte lämnade ut personuppgifter på de olycksdrabbade. Vändningen kom när vi kom på att Kammarkollegiet, som försäkrar praktikanställda, lämnade ut uppgifterna.

Håkan som fick ett träd över sig och dog på sin praktikanställning har två döttrar. Ingen av dem befann sig i Sverige när vi ville intervju dem. Den äldsta dottern som skött alla kontakter med myndigheter reste runt i Australien. Vi lyckades fånga henne när hon gjorde ett stopp i Sydney.

De obearbetade siffrorna från AV var ett bekymmer. Vi skrev ut alla 1882 olyckorna från excel och fick klippa och klistra ihop långa listor för att få en överblick. Då fick redaktionens stora konferensbord tjäna som skrivbord eftersom de ihoptejpade listorna var 2 meter långa. Många gånger svor vi åt det omöjliga i att skriva ut excelark.

Både Arbetsförmedlingen, AF, AV och Gävle kommun försökte nonchalera händelsen då Håkan omkom. De ville inte lämna ut uppgifter och var motsträviga. Något som bara ökade vår misstänksamhet att allt inte stod rätt till.

Människor som går på olika former av åtgärder beskriver ett slags livegenskap. De är livrädda för att öppet berätta om sin situation – de kan förlora sin ersättning. Därför vara många av våra källor anonyma. Särskilt jobbet om bastutillverkaren grundar sig på anonyma uppgiftslämnare. Fabriken ligger i Västerbottens inland där arbetstillfällena är få. Dessutom var många extremt rädda för företagaren. Alla anonyma uppgifter är kontrollerade med flera av varandra oberoende källor – vilket innebar långa bilresor i 35 graders kyla för att söka upp personer med anknytning till fabriken. En del träffade vi i hemmen, andra på pizzerior och vägkrogar. Fotografier inifrån fabriken lyckades vi få fram via källor. Telefoner med kameror förenklar den grävande journalistiken!

Det var också omöjligt att få tag på bastuföretagaren på telefon. Han höll sig undan. I slutskedet av arbetet

flög en av reportrarna på vinst och förlust upp till fabriken och gick in. Det slutade med 45 min bandad intervju där han ljög fast sig och vår bild av den skrupelfria företagaren visade sig stämma. På sin hemsida stoltserade bastuföretagaren med bilder från flera TV4-produktioner där hans produkter fått stor uppmärksamhet. Bland annat Per Morbergs matlagningsprogram. Trots otaliga försök lyckades vi inte få tag på Per Morberg. Vi beslutade oss för att gå så högt som möjligt, Jan Scherman. Det var inte helt lätt att få ur honom en kommentar. Men vi lyckades.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

De två första delarna kanske 5-6 veckor tillsammans. Del tre cirka fyra veckor.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Olyckorna bland praktikanter och Håkan som dog var huvudnyhet bland lokala medier i Gävleborg. Svt:s Rapport och Aftonbladet rapporterade stort om avslöjandet. En debatt anordnades i lokalradion.

Också lokala medier i andra delar av landet hakade på.

Avslöjandet om bastuföretaget fick stort utrymme i Lokal-tv. Aftonbladet uppmärksammade också vinkeln med Maud Olofsson badtunna.

Efter avslöjandet om praktikanterna har Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket beslutat sig för att på högsta nivå börja samverka i arbetsmiljöfrågor. Något som enligt Mikael Sjöberg, generaldirektör på Arbetsmiljöverket, är en följd av Dagens Arbetes skrivelser. Också Arbetsförmedlingen har skärpt sina rutiner. Informationen som går ut till företag och praktikanter har förtydligats efter Dagens Arbetes rapportering.

Arbetsmiljöverket har också planer på att redovisa olyckor bland praktikanter på samma sätt som anställda.

Riksdagsledamoten Josefin Brink ställde frågor i riksdagen till Hillevi Engström och hänvisade i talarstolen till Dagens Arbetes avslöjande.

HAR PROJEKTET ANMÄLTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej, hot har förekommit men inte verkställt.

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARNA/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

<http://www.da.se/home/da/home.NSF/unid/49256333AD58B8B3C125780100370EBA?OpenDocument>

<http://www.da.se/home/da/home.NSF/unid/8CDC9BFD8CAB4DFBC1257829002CE022?OpenDocument>

<http://www.da.se/home/da/home.NSF/unid/94FBC273683FA7D1C125789B00401E6F?OpenDocument>

Om anmälan består av fler än tre delar skall innehållsförteckning över artiklarna/inslagen bifogas anmälan.

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

BIDRAGET HAR ANMÄLTS AV:	TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:
Marcus Derland	08-786 03 19, md@da.se
TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:	
Marcus Derland, 070-485 67 16, 08-786 03 19, md@da.se , Anders Elghorn, 070-603 99 90, ae@da.se	

Regler:

- Detta formulär **SKALL** användas för anmälan av bidrag till Guldspaden. Ifyllt skall detta formulär **max vara fyra sidor**. Länkar till inslag/bilder får räknas bort. Inget av det förifyllda får tas bort, teckenstorleken skall minst vara 10 pt.
- **10 exemplar** av arbetet skall skickas in tillsammans med 10 utskrifter av detta formulär + ev innehållsförteckning. Om grävet består av flera artiklar/inslag skall samtliga artiklar/inslag skickas in i 10 exemplar. Detta skickas till:

Grävande Journalister c/o JMK
Box 27861
115 93 Stockholm

Leveransadress för bud:
Karlavägen 104, 4 tr

- Detta **formulär skickas in ifyllt via e-post** till kansli@fgj.se senast sista dagen för inlämning. "Guldspadebidrag" skrivs i ämnesraden. Formuläret skickas som bilaga märkt enligt modellen [KLASS]_[Identifikationsord] (t.ex. "RIKSTV_Quick" om SVT-reportagen om Tomas Quick hade nominerats)
- Observera att det finns **två inlämningstillfällen per år**.
Bidrag publicerade 1 jan-30 juni skall vara FGJ tillhanda senast 10 september.
Bidrag publicerade 1 juli -31 dec skall vara FGJ tillhanda senast 10 januari.
Om ovanstående datum infaller på helg är sista anmälningsdag nästföljande vardag.
- Anmälan skall vara **komplett** på sista inlämningsdagen, dvs 10 exemplar av arbetet + 10 ifyllda formulär skickat/budat till kansliet och ett mejl till kansli@fgj.se. Icke kompletta anmälningar, eller anmälan som på annat sätt inte uppfyller reglerna diskvalificeras utan att anmälaren meddelas.
- Har du frågor om processen? Mejla eller ring till kansliet:
E-post: kansli@fgj.se
Telefon: 08-665 40 10
- Juryn granskar alla insända artiklar/reportage och gör sedan ett urval. Dessa slutnomineringar offentliggörs på Grävande Journalisters hemsida i februari/mars varje år. Juryn beslutar själva hur många bidrag i varje klass som skall slutnomineras.